

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 05.06.2019

Deres ref: 19/952

NOAS hørings svar – Forslag til lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)

NOAS viser til departementets høringsnotat av 07.03.2019 om forslag til lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven). Vi vil nedenfor kommentere forslagene med særlig fokus på spørsmålene departementet har stilt til høringsinstansene i notatets punkt 1.3.

1. Bør andre enn domstolene og PST unntas fra bestemmelsene om tilsyn og pålegg? Se punkt 4.2.2 og 7.2.1

Departementet foreslår (§ 2 siste ledd) at lovens bestemmelser om tilsyn og pålegg ikke skal gjelde for domstolene eller Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Bakgrunnen er domstolenes uavhengige stilling og særlige sikkerhetshensyn i PST som ikke er forenlig med tilsyn eller pålegg.

Lovforslaget tilsier ikke at det bør gjøres store unntak fra bestemmelser om tilsyn, derfor vil vi ikke komme med flere forslag. På utlendingsfeltet er korrekt tolking av så stor betydning for rettsikkerheten til den enkelte at unntak fra tilsyn bør gjøres i minst mulig grad.

2. Bør det gjøres justeringer i pliktbestemmelsen eller i særlovgivningen for å sikre at plikten til å bruke tolk avgrenses til situasjoner der det foreligger et reelt behov? Se punkt 5.1.2.1 til 5.1.2.4

Forslaget til § 6 i ny tolkelov avgrenser plikten til å gjelde «*når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettsikkerheten eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste.*» NOAS mener imidlertid det er viktig at «*et reelt behov*» ikke kun knyttes til situasjoner der brukere kan oppnå en konkret rettighet. Blant annet ser vi på utlendingsfeltet, og særlig asylfeltet, et stort behov for avslagsformidling gjennom kvalifisert tolk. Manglende formidling av avslag på et språk som utlendingen forstår fører ofte til en uavklart situasjon for asylsøkere. En asylsøker må forstå sin sak og de konsekvenser som følger av avslag, for å foreta et bevisst valg videre i livet sitt. Dette gjelder også ved vedtak om tillatelse med begrensninger, som formidles som et

«positivt vedtak». For brukerens videre liv i Norge er det av stor betydning at de vilkårene som følger med oppholdstillatelsen er forstått.

3. Bør unntaket fra kravet om å bruke kvalifisert tolk konkretiseres ytterligere? Se punkt 5.2.2.2

I forslaget til § 7 annet ledd oppstilles en mulighet til å fravike kravet om kvalifisert tolk «... når hensynet til en effektiv saksbehandling, i nødssituasjoner eller når andre sterke grunner tilsier det». NOAS er enig i at det kan forekomme tilfeller hvor man må fravike kravet på grunn av ovennevnte hensyn, men mener dette må gjøres med stor varsomhet.

Departementet uttaler i høringsbrevet at unntak fra krav om kvalifisert tolk der dette for eksempel skyldes:

en reduksjon av tolkens ledige kapasitet ved svært høye flyktningankomster fra en språkgruppe, ved behov for tolking på sjeldne språk der det finnes få kvalifiserte tolker eller andre situasjoner der det ikke er mulig å få tak i kvalifisert tolk uten at det vil medføre en uforholdsmessig forsinkelse.

NOAS vil bemerke at unntak fra kravet om kvalifisert tolk i asylsaker kun bør gjøres i saker der det gis oppholdstillatelse, og selv da i minst mulig grad. Selv om det er forståelig at høye asylankomster eller sjeldne språk kan skape utfordringer for utlendingsforvaltningen kan ikke praktiske eller effektivitetshensyn settes foran hensynet til rettssikkerhet. Å bruke tolk som ikke er kvalifisert, eller ikke å bruke tolk overhodet, vil bety en så stor svekkelse av rettssikkerheten til den det gjelder at et avslag under slike omstendigheter ikke kan forsvares. Selv der det gis en tillatelse vil manglende tolkebruk være uheldig. En slik tillatelse kan gis med begrensninger som kan få store negative konsekvenser for søkeren. En tillatelse vil senere også kunne bli vurdert tilbakekalt, og om ikke grunnlaget for den opprinnelige tillatelsen er presist nok gjengitt kan dette gjøre det vanskelig å vurdere om eksempelvis et beskyttelsesbehov fortsatt vil eksistere.

Om det gjøres unntak fra kravet i ovennevnte sakstilfeller er det viktig at det gis en god begrunnelse på hvorfor det ikke var mulig å bruke kvalifisert tolk. Det må også gjøres synlig i saksdokumentene hvilket nivå den brukte tolken befinner seg på, slik at dette senere kan etterprøves.

4. Hvordan kan skjermtolking i offentlig sektor organiseres? Se punkt 5.3.3

Punkt 5.3.3 inneholder mer om kunstig intelligens enn om skjermtolking.

Ut fra punkt 5.3.4. er vi enig i at bruk av fjerntolk ikke er egnet i alle saker, slike som der barn er brukere eller klageren er syk eller sårbar på en annen måte. Fjerntolking krever en meget god linje, godt utstyr, grundig opplæring og forståelse av brukers gjennomføring av en

fjernsamtale, samt at tolken eller brukeren som er et annet sted har rolige og sikre omgivelser rundt seg.

NOAS bruker både fremmøte og fjerntolking (telefon, Skype for business).

5. Hvordan kan IMDi bruke sin rolle som fagmyndighet til hjelp for de ulike sektortilsynsmyndighetene? Se punkt 7.2.3

IMDi kan utarbeide veiledere for brukere/sektormyndigheter for bruk av tolk, skjema for opplysningsplikt, informasjon om tilsyn, samt hvordan og når dette skal gjennomføres. Samtidig er det viktig at alle får informasjon om hvordan man bestiller tolker og hvilke opplysninger en tolk bør ha om oppdraget.

Det kan også lages brukerundersøkelser blant sektormyndighetene med jevnlig mellomrom, for å sikre en god standard for nye innføringer.

6. Bør det etableres et partssammensatt utvalg for å vurdere varsler mot tolker og gi advarsler? Se punkt 9.2.2

Før man vurderer varsler bør det innføres felles kjøreregler for tolker. Blant annet bør det være et minste språknivå for ukvalifiserte tolker. Videre burde det være slik at uklassifiserte tolker har sitt eget nivå i Tolkeportalen., Man må ta hensyn til at kun 38% av oppdragene er utført av kvalifiserte tolker. Resten er ukvalifiserte, derfor må de oppdages for å gi dem tilbud om etterutdanning.

Videre burde tolkebrukere og klienter/kunder også kunne evaluere tolkene på Tolkeportalen etter gjennomført tolkesamtale. Samtidig er det slik at tolker også bør ha et klageorgan de kan klage til.

Vi mener videre IMDi bør sette i gang tiltak for å heve kompetansen til tolker. Om tolkingen som gjennomføres ikke er på et tilfredsstillende nivå må det gis advarsler og eventuelt fjerning fra Tolkeportalen.

Det bør utarbeides klare regler rundt dette, slik at tolken er opplyst om sine rettigheter og plikter.

7. Bør det innføres en mulighet til å kreve inn en egenandel fra brukere av tolketjenester? Se punkt 9.5 og 10.3.7

Et krav om egenandel fra brukere vil kunne undergrave rettsikkerheten til enkelte grupper som har behov for tolkebruk for å få oppfylt rettigheter de har krav på, slik som i utlendingsforvaltningen, domstolene, helsetjenesten, barnevernssaker osv. Vi er derfor glade

for at departementet presiserer at egenandel kun skal vurderes «...i tilfeller der hensynet til rettssikkerhet og forsvarlig hjelp og tjeneste ikke gjør seg gjeldende».

NOAS har ikke synspunkter på hvorvidt egenandeler bør innføres i andre tilfeller, utover at det bør vises varsomhet med å innføre egenandeler som kan virke hemmende på integreringen. Dersom personer som i utgangspunktet trenger tolk unnlater å bruke dette fordi egenandeler er en for stor økonomisk kostnad, vil dette være uheldig.

8. Bør kravet om kvalifisert tolk tre i kraft på ulike tidspunkt i ulike sektorer for å motvirke mangelen på kvalifiserte tolker? Se punkt 5.2.2.1 og 10.6.1

Det synes hensiktsmessig at kravet om kvalifisert tolk tre i kraft på ulike tidspunkter, for å motvirke mangel på kvalifiserte tolker i språk hvor det finnes få tolker. Som departementet bemerker kan dette også bidra til å dempe prisvekst grunnet stor etterspørsel etter kvalifiserte tolker på enkelte språk. Det er viktig at det samtidig settes i verk tiltak for å øke forekomsten av kvalifiserte tolker på språk hvor det er få kvalifiserte tolker i dag.

NOAS takker for anledningen til å delta i høringsrunden, og vi er tilgjengelige for ytterligere kommentarer om dette skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen

Norsk Organisasjon for Asylsøkere

Ann-Magrit Austenå
generalsekretær

Andreas Furuseth
juridisk seniorrådgiver